

Hans Ebbing

OM POLITISK SKAM Fra demokrati til mediokrati

En tilstand

Skam er et forhold som en først og fremst har til seg selv. Jeg kan rett nok være flau på andres vegne, og kan til og med skjennes over noe som andre har gjort – andre som står meg nær og som jeg identifiserer seg med. Det er likevel ikke det samme som å bære skammen fullt ut – være både subjekt og objekt for den. Men kan skam også bæres av et fellesskap, en gruppe, et politisk parti – eller i det minste deler av et parti?

Jeg kan konstatere følgende faktum: I den politiske og moralske krisa som krigen på Balkan har brakt Sosialistisk Venstreparti inn i, er det mange medlemmer – men ikke alle – som faktisk opplever at de befinner seg i en tilstand av politisk skam. «Vi skammer oss». Hva kan vi gjøre med det?

Forut for denne tilstand av skam er det utvilsomt riktig at partiet de siste 10-12 årene har gjennomgått en organisatorisk forandring – fra et i all hovedsak demokratisk grasrotparti til et i hovedsak vanlig, mediefiksert eliteparti. Vardøger 23/96: *SV på sotteseng?* drøfter dette.

Opptakten

Den 5. oktober 1998 diskuterte SVs stortingsgruppe på kort varsel krisa på Balkan og NATOs generøse tilbud om å bombe rest-Jugoslavia på et humanitært grunnlag, uten FN-mandat. Et flertall bestående av Erik Solheim, Kristin Halvorsen, Inge Myrvoll, Gunnar Ballo og Karin Andersen gikk inn for at Solheim i det etterfølgende møtet i utenrikskomiteen skulle støtte NATO-bombing, mens Hallgeir Langeland og Rolf Reikvam gikk imot. Ågot Valle og Øistein Djupedal var fraværende, men sluttet seg senere henholdsvis til mindretallet og flertallet. Dette er sakens enkle, parlamentariske faktum, spikret fast til partiets historie.

NATO hadde tidligere på høsten 98 startet forberedelsene til bombe-krigen. I oktober var forberedelsene kommet så langt at tiden var inne til å sikre seg medlemslandenes foreløpige tilslutning til at krigsforberedelsene kunne omsettes til handling. Dette var bakgrunnen for at saken kom til Stortinget som orientering og sondering – ikke som sak for votering, bortsett fra den votering de enkelte partigruppene måtte finne for godt å gjøre internt i tilfelle uenighet. Det var på denne tid at beslutningen om å starte luftkrigen ble fattet i Washington. Det som skulle skje senere, når medlemslandenes politiske aksept var sikret, var å konstruere et politisk grunnlag for den. Dette

grunnlaget ble skaffet til veges gjennom «forhandlinger» som hadde som mål enten fullstendig kapitulasjon fra Jugoslavias side – under trusselen om bombing – eller som kunne «rettferdiggjøre» bombing dersom trusselen ikke bar frukt. Resultat var den såkalte Rambouillet-avtalen, der de to partene som saken egentlig angikk, representantene for Kosovo-albanerne og Jugoslavia, aldri fikk møte hverandre ved forhandlingsbordet. Forhandlingene ble ført med høyere makter som mellommenn og premissleverandører – utenfor FN og Folkerettens rammeverk.

Storingsgruppas behandling av saken på grunnlag av resultatet av «forhandlingene» i Rambouillet umiddelbart før krigsutbruddet 24. mars 1999 bare stadfestet posisjonene fra oktober. Den uro og kritikk som i mellomtiden var blitt tydelig i partiet, hadde ikke gjort noe inntrykk på gruppeflertallet.

Gruppedemokrati mot organisasjonsdemokrati.

Noen vil kan hende rose SV fordi det var det eneste partiet i Stortinget som i det hele tatt tok en gruppediskusjon på Norges deltakelse i en angrepskrig ikke bare uten FN-mandat og i strid med Folkeretten, men til og med i strid med NATOs egen grunnlov – Atlanterhavspakten. Paktens artikkel 5 begrenset nemlig NATOs virksomhetsområde til svar på væpnet angrep «under utøvelsen av individuelt eller kollektivt selvforsvar som anerkjent ved artikkel 51 i FN-pakten». For så sent som 24. mars 1999, da NATO startet sin krig, var NATO i det minste på papiret ennå underordnet FN-pakten og dermed Folkerettens begrensninger.

Denne enestående vilje til å diskutere krigsspørsmålet skyldtes likevel ikke bare at SV i mindre grad enn de andre partiene er en del av det sikkerhetspolitiske establishment i NATO-Norge. For Ja-til-NATO-partiene trenger selvsagt ingen intern diskusjon på om NATOs krigshandlinger skal støttes eller ikke. Krig er krig og da gjelder det å stå sammen med de allierte – med eller uten FN-pakten i ryggen – men i samsvar med den reelt eksisterende kapitalismens dynamikk: Finanskapitalens globaliseringsstrategi under USAs politiske overherredømme.

På den andre side: Dersom det ikke hadde vært uenighet om bombing i gruppa, ville heller ikke SV ha brukt tid til diskusjon: Partiets programmer, tradisjon – dets historiske og politiske «sjel» – ville ha gjort en slik diskusjon helt overflødig. Partiets talsmann i utenrikskomiteen kunne tatt saken på direkten med alle de demokratiske og moralske fullmakter noen politiker kunne ha ønsket seg i en så viktig sak. Sagt på en annen måte: Av samme grunn – med motsatt fortegn – som NATO-partiene ikke fant det bryet verd å diskutere bombing eller ikke på Balkan, burde det tradisjonelt eneste troverdige Nei-til-NATO-partiet heller ikke ha brukt tid og krefter på overdrevent internt gruppedemokrati i saken.

I stedet ble gruppedemokratiet brukt til å skyve det interne demokratiet til side og undertrykke partiets naturlige politiske «instinkt». I stedet for å representere SV og SVs program valgte partiets utenrikspolitiske talsmann å representere Verdenssamfunnet, hevet over FN og Folkerettens innsnevrede perspektiver. For så seint som i juni 1998 hadde SVs landsstyre – i følge vedtektene partiets høyeste organ mellom landsmøtene – nok en gang vedtatt å gå i mot NATO-aksjoner uten FN-mandat på Balkan. Men den som vil frelse verden, kan ikke la seg styre av vedtak fattet i demokratiske organer. Han må følge en høyere logikk. For landsstyret derimot, var denne høyere logikk en provokasjon mot partiet.

Men også denne presiseringen av Landsstyret i juni 98 burde ha vært overflødig, dersom demokratiet hadde vært levende i stortingsgruppa og partiets toppledelse. For ikke bare er et slikt standpunkt med all ønskelig tydelighet allerede nedfelt i partiets prinsippprogram¹ og arbeidsprogram. I den «egentlige» SV-tradisjonen er det til stede som en instinktiv bevegelse som bare finner sitt naturlige uttrykk i et partiprogram. Når Landsstyret likevel fant det nødvendig å vedta bevegelsens «instinkt» på dette punkt, var det et uttrykk for den uro som hadde forplantet seg mellom de mer gammeldagse demokratene i SV over det politiske forfall som var kommet til syne gjennom flere enkeltepisoder og utspill fra partiets utenrikspolitiske ledelse over tid: En utbredt tvil om partiets ledelse i det hele tatt var i stand til å representere bevegelsens grunnleggende holdninger i det viktigste av alle spørsmål for et sosialistisk parti.

For tendensen til utenrikspolitisk «ny-tekning» fra toppledelsen de senere årene – enten det gjelder NATO eller EU – har aldri vært noe annet enn et litt svakt ekko av den politiske elitens JA-til-NATO, eller Ja-til-EU, med andre ord: Gammel vin på nye flasker, solide borgerlige standpunkt framført i en ny partisammenheng, medieformidlet som nyheter. Dette, sammenholdt med nytenkernes aksept og åpenbare begeistring for den seinkapitalistiske formen for imperialismen, *kapitalens globalisering*, gjør det klart at spørsmålet om SVs fortsatte politiske berettigelse i Norge, er blitt påtrengende.

Landsmøtet – høyt organ på lavt nivå

Hvordan gikk det så med Landsstyrets repeterende vedtak om FN-mandat som en nødvendig forutsetning for norsk deltakelse i en eventuell krigshandling i Kosovo? Begivenhetenes gang høsten 98 og våren 99 viste at heller ikke dette vedtaket var verdt papiret det var skrevet på. *Med Stortingsgruppas handling i oktober hadde SV endelig konstituert seg som et helt vanlig eliteparti.* Stortingsgruppa hadde demonstrert sin «frie» stilling i forhold til organisasjonen, programmet og den historiske tradisjon. Historie- og prinsipløshet var satt i tilpasningens karrieresystem.

Da landsmøtet kom sammen i april 1999, hadde krigen mot Jugoslavia pågått i to uker. Landsmøtet ble en selsom forestilling der partiets leder – i samsvar med de normale elitære prinsipper – stilte kabinettsspørsmål overfor partiet: Dette var den nye lederens store time. Dersom landsmøtet vedtok en politisk behandling av vilkårene for å stanse krigen som var i strid med hennes egen støtte til NATO-bombingen, ville hun trekke seg som leder.²

Delegatenes tilstand var ikke bedre enn at et flertall av dem – i tråd med den respekt for lederskapets autoritet som ethvert eliteparti forutsetter – ofret partiets grunnlag for å redde partiet fra en lederkrise i forkant av det forestående kommunevalget. De forstod ikke at de dermed risikerte å ofre selve partiet til fordel for dets ledelse.

Mediotiet

Dette ultimatumet fra lederen overfor landsmøtet ble selvsagt aldri stilt direkte overfor forsamlingen, men via media. Til tross for gjentatte oppfordringer fra delegater om å svare på om det var så at hun ville trekke seg, dersom mindretallets resolusjonsforslag ble vedtatt, unnlot hun ganske enkelt å svare, helt i samsvar med de moderne partienes lederkultur, der lederskapets ansvar ikke gjelder overfor de som har valgt det, men overfor en høyere orden: *Lederskapets naturlige autoritet formidlet av medias intervensjon.*

Medias innflytelse over partiene går glatt gjennom politikernes forfengelighet, deres narkomane behov for medias anerkjennelse og gode behandling. Dette var landsmøtets viktigste bidrag til avdemokratisering av det eneste partiet på norsk venstreside som inntil da med rette hadde en demokratisk legitimitet til forskjell fra Arbeiderpartiets «sentralisme» som institusjonelt rammeverk for en utbredt politisk karrierestrev og Rød Valgallianses grunnlag i sektvesenet og ny-stalinismen.

Etter avstemningen på landsmøtet kom det klart til uttrykk at flere delegater hadde stemt mot sin overbevisning for å redde lederen³. Dersom alle hadde stemt etter sin overbevisning i krigsspørsmålet, vil mindretallets forslag fått flertall. Med andre ord: En ynkelig forestilling. En av SFs viktigste paroler i 1960-årene var «Tenk selv» – med brodd mot den inngrodde NATO-lojaliteten. Med dette og 1968-generasjonens anti-autoritære holdninger i behold ville den formen for underdanighet som flertallet av landsmøtedelgatene demonstrerte i april 1999, ha vært komplett umulig å få til på SVs landsmøter helt fram til begynnelsen av 90-årene. SVs demokratiske styrke var – til tross for dets mange svakheter ellers – at det paradoksalt nok var et parti for selvstendig tenkende sosialister. Og noen annen form for ekte sosialisme i et parti er strengt tatt umulig.

Nye NATO, nye SV?

På dagen en måned etter krigsutbruddet feiret NATO sitt 50-årsjubileum med å vedta den «out-of-area»-strategien som første gang var prøvekjørt i Golfkrigen mot Irak fra 1991 (og som ennå pågår). Den fikk sin store generalprøve på europeisk jord i krigen mot Jugoslavia. Dette var klart for alle utenrikspolitisk opplyste mennesker allerede 24. mars enten de er NATO-motstandere eller tilhengere. De eneste som ikke forstod – og fortsatt ikke forstår dette – er SVs toppledelse. Dette er den eneste politiske gruppering i Norge som ennå ikke har forstått at NATOs krig er nøye forbundet med USAs strategiske interesser på det euro-asiatiske kontinentet.

Dokumentasjonen av toppledelsens uvitenhet ble avslørt med pinlig nøyaktighet ved at den nektet å støtte grunnlaget for den tverrpolitiske aksjonen Nei til Nye NATO i forbindelse med kommunevalget 1999! I dette grunnlaget står det en setning om at «gjennom krigshandlingene i Jugoslavia har NATO med USA som sentral pådriver foregrepet og utprøvd sin nye strategi». Dette var for en for grov påstand til at ny-tenkerne Kristin Halvorsen, Øystein Djupedal, Erik Solheim m.fl. kunne akseptere den.⁴ At USAs NATO-ambassadør i en stor tale den 6. mai omtaler «aksjonen» mot Jugoslavia nettopp som en prøve på den nye strategien⁵, gjør ikke inntrykk på tilhengerne av tesen om humanitær bombing. Tvert om: NATO-bombingens sanne natur og strategiske sammenheng vet Kristin Halvorsen selvsagt mer om enn USAs NATO-ambassadør!

Den som har fulgt debattene i SV – slik de er blitt foranlediget av «nytenkningen» i partiets ledelse fra tiden før det nye prinsippprogrammet fra 1995 – vet at det har foregått en tilnærming til NATO i «visse kretser». Tidligere leder av SVs utenrikspolitiske utvalg, Kyrre Lekve, og Rolf Vestvik, Erik Solheims håndplukkede sekretær i Stortinget, har ved flere anledninger internt og i Ny Tid, forfektet standpunktet om at det er bedre å jobbe for å endre NATO «innenfra» til å bli en all-europeisk sikkerhetsorganisasjon enn ved å stå utenfor – på samme måte som noen hevder at det er bedre å være medlem av EU hvis vi skal forandre EU, enn å stå utenfor. Tenkemåten er likevel klart formulert av Erik Solheim som i Stortinget har gitt partiets tilslutning til det sikkerhetspolitiske credo om at «*NATO-samarbeidet forblir ankeret i norsk sikkerhetspolitikk.*»⁶ Prinsippprogrammet av 1995 hevdet derimot at NATO burde «*avvikles til fordel for et alleuropeisk sikkerhetssystem. Dersom det viser seg at dette ikke er mulig, må Norge gå ut av NATO.*»⁷

Den oppbyggelige ideen om NATO som all-europeisk sikkerhetsorganisasjon er i dag mer ønsketenkning enn noen sinne.⁸ Men som retorikk for å tilpasse seg anerkjennelse i det politiske establishment har den hatt sin effekt i SV. I stedet for å ta utgangspunkt i begrepet *avvikle* (= oppløse, legge ned) NATO, ble det utlagt som at NATO skulle *omformes* eller *omdannes* til en

slik sikkerhetsorganisasjon – som om USA av ren godvilje for Den europeiske sak ville gi fra seg styringsretten over det viktigste internasjonale maktorganet hvor denne supermakten har bukten og begge endene: Den militære, politiske, økonomiske og teknologiske styringsretten over NATO. Ingen stormakt med globale ambisjoner ville noen sinne finne på å gi en slik herlighet fra seg – uten at den ble tvunget til det ut fra nye, globale maktforhold, indre svakhet eller i en allianse i politisk oppløsning.

I alle fall oppfattet partiets ledelse situasjonen slik at kritikk mot NATO ikke lenger var politisk korrekt, og dermed heller ikke en kritikk av det makt-system som NATO tjener – og som SV-ledelsen med sin globaliseringsentusiasme har positive følelser for.⁹ På den andre side har forestillingen om «omdannelsen» av NATO til en all-europeisk sikkerhetsorganisasjon fungert som ideologisk ønsketenkning for å demme opp mot venstrefløyens mer grunnleggende kritikk av NATO og det maktsystemet militæralliansen inngår i. En oppdemming av denne kritikken er nemlig nødvendig for at ledelsen på det parlamentariske plan kunne føre en tilnæringspolitikk til Arbeiderpartiet med sikte på felles regjeringsmakt uten forstyrrende systemkritikk fra egne rekker, museumsvakter eller andre normalt utrustete, sosialistiske grasrot-politikere.

Husfredens overordnede prinsipp når motet svikter

Denne myke, rent ideologiske tilpasningen til NATO som gikk forut for krigen mot Jugoslavia, skjedde uten dyptgripende debatt, men manifesterte seg gjennom retorikk ikke minst fra Stortingets talerstol og i formuleringer i stortingsdokumenter, hvis politiske standpunkt ikke på noe tidspunkt var underlagt politisk behandling i partiets valgte organer. De ble presentert som fullbyrdete kjensgjerninger som måtte tas til etterretning når kritikken en gang i blant ble forsøkt reist i Landsstyret eller Sentralstyret. Jeg forsøkte dette noen ganger i de to nevnte fora, der jeg var medlem i perioden 1993-96, – uten synderlig suksess med sikte på å få i stand en bredere debatt. Selv medlemmer som var enige i denne kritikken i de to partiorganene, valgte – ofte av frykt for oppslag i media og frykt for utfrysing fra det gode selskap i partiets øvre lag – å ligge lavt for å unngå konfrontasjon og ødelegge husfreden foran neste valg. Man tenkte nok sitt, men valgte å holde kjeft. Med andre ord: Det personlige motet sviktet. Og der er jo alltid et «neste valg» å ta hensyn til. Slik virker *mediaturet* nedover i partirekkene etter at lederskapet har bestemt seg for å danse med det. Prisen for den husfred man på denne måten skaffet, ble til slutt at partiet – gjennom sin representasjon i Stortinget, der partiledelsen daglig beveger seg – i stedet velsignet selve krigen mot Jugoslavia og kjemper fortsatt videre for å beholde husfreden.

Med andre ord: Tilnærming til NATO er uforenlig med organisasjonsdemokrati også i SV. *Uten overkjøring av medlemsdemokratiet, ingen tilslutning til NATO.*

Dette lærte arbeiderbevegelsen allerede på Arbeiderpartiets landsmøte i 1949 der spørsmålet kom opp som egen sak i selve møtet – uten å ha vært satt opp på dagsorden i forkant, uten partidiskusjon. Noen hadde hvisket sammen. Krigspolitikk er av natur konspiratorisk. Angrepskrig kan aldri være demokratisk bestemt – av samme grunn som reelt demokrati er den største hindring for slik krig. For hvordan skulle beslutningen om angrepskrig kunne fattes gjennom åpne, demokratiske prosesser i de konstitusjonelle forsamlinger og dermed i de folkelige organisasjoner som fyller disse forsamlingene gjennom alminnelige valg? Bare med grov manipulasjon og nasjonalistisk massesuggesjon av velgermassen.

Avdemokratiseringen av SV – omdanningen til husfredens SV når det personlige motet svikter – og tilpasningen til NATO er to sider ved samme sak. Vi har å gjøre med et helt vanlig norsk eliteparti som ikke trenger medlemmene og organisasjonen for annet formål enn å drive valgkamp og slik sikre partielitens og partikontorets eksistensgrunnlag gjennom en rundhåndet statsstøtte som alle demokratiske (!) elitepartier har en likefrem eksistensiell interesse av. – Det var selvsagt ikke et slikt SV Rune Skarstein og redaksjonen i *Vardøger* samt storparten av tidsskriftets ca. 900 individuelle abonnenter meldte seg inn i rundt 1973.

Edle motiver, politisk uaktsomhet

Det er ingen grunn til å tvile på at Kristin Halvorsens og Erik Solheims støtte til NATOs bombing var motivert av et oppriktig ønske om å løse humanitære problemer på Balkan. At de ikke samtidig forstod at nettopp denne bombing utløste den katastrofen den skulle forhindre, må tilskrives deres uvitenhet – en så stor mangel på innsikt i situasjonen på Balkan og krigens alminnelige logikk at det må karakteriseres som grov politisk uaktsomhet.¹⁰ Avdekkingen av massegravene i Kosovo etter krigens slutt viser at alle stammer fra tiden etter at bombingene begynte.¹¹

Men disse subjektivt edle motiver, som har sitt grunnlag i en oppriktig, nærmest opphøyet kunnskapsløshet – står ikke på noen måte i strid med SV-ledelsens strategiske motivasjon: Å bringe SV i regjering sammen med AP (og eventuelt Sp). Politikere av Solheims og Halvorsens format vet selvsagt – og her er deres kunnskap til gjengjeld velbegrunnet – at for å delta i regjering sammen med andre partier, må en stå samlet om regjeringens sikkerhets- og forsvarspolitikk. Eksemplet med SVs «søsterparti», De Grønne i Tyskland, viser hva som skjer med et NATO-kritisk parti når det går i regjeringsallianse med et stort og sterkt NATO-parti, Sosialdemokratene: Gjennom denne alliansen må ikke bare kritikken oppgis. For riktig å fjerne enhver tvil om

«upålitelighet», framstår De Grønnes utenriksminister, Joschka Fischer, som en av de varmeste tilhengerne av humanitær bombing. I Norge spiller Erik Solheim samme rolle – uten en gang å være i nærheten av regjeringsmakt, så her må den personlige overbevisningen være desto sterkere.

Dersom SV som regjeringsparti sammen med AP var uenig med AP i at Norge skulle gå til krig mot Jugoslavia eller et hvilket som helst annet land som måtte bli gjenstand for NATOs nye strategi, ville regjeringen sprekke umiddelbart. Ingen regjering kan overleve med splittelse i spørsmålet om krig og fred. Dette er en del av barnelærdom i all statsvitenskap. Det er alle regjeringers grunnleggende politiske aksiom over alt på kloden – uansett politisk system. Det er dette aksiom Halvorsen & Solheim nå omsetter til alliansepolitikk på norsk. Om deres bestrebelse for å gjøre SV til et troverdig NATO-parti i APs øyne lykkes, er en helt annen sak.

To motiver i hodet samtidig

Det er dessuten fullt mulig å ha mer enn ett motiv i hodet samtidig: Motivet om – på vegne av Verdenssamfunnet (Solheim) – å gripe inn i Kosovo-krisen med humanitær NATO-bombing, er fullt ut forenlig med motivet om å søke regjeringsmakt sammen med AP.¹² Derimot vil en skjerpet kritikk av NATOs krigføring ødelegge grunnlaget for et slikt regjeringssamarbeid. Det samme vil økt kritikk av NATOs nye strategi innebære. Dette forklarer SV-ledelsens uvilje mot en kritisk NATO-debatt – og toppledelsens uvilje til å støtte aksjonen Nei til Nye NATO.

Av samme grunn gjorde partiets ledelse alt hva den kunne for å holde krig-fred-problematikken utenfor valgkampen ved kommunevalget 1999, helt i samsvar med interessene til alle de andre stortingspartiene. Slik ytte SV sitt bidrag til det kollektive politiske hukommelsestap som bidrar til å avpolitiserer politikken og gjøre den til et rent elitefenomen. Hvordan skulle ellers et Norge, som nettopp har deltatt i en angrepskrig, kunne oppvise den laveste valgdeltakelsen noen gang siden 1920-årene enn ved at de ansvarlige (=uansvarlige) partiene – i unisont fellesskap med det norske mediet – holdt det viktigste av alle spørsmål, spørsmålet om krig og fred, utenfor valgkampen? Det politiske establishment er SV-gruppa stor takk skyldig.

På en overbevisende måte demonstrerte dermed valgkampen 99 at spørsmålet om angrepskrig er «uegnet» for demokratiske prosesser, med det resultat at disse prosessene forfaller og skrumper inn. Tidligere var det SVs – og før det SFs – oppgave å holde dette spørsmålet levende i den politiske debatten – faktisk også i kommunevalgkampene, fordi disse partiene forstod – og dermed kunne minne sine velgere om – at det er en sammenheng mellom det som foregår i norske kommuner og de krigshandlinger som finansieres og forberedes over statsbudsjettet. I valget i 99 gjaldt parolen «Barn og unge først» bare i norske kommuner – ikke i jugoslaviske med utbombet infratrak-

tur for barn og unge. Tidligere var det den kritiske funksjonen til SF og SV som ga venstresiden innflytelse og makt i norsk politikk selv uten å være i nærhet av regjeringsposisjon. Fortsatt er partiet like langt fra slik posisjon – med den forskjell at også partiets kritiske funksjon er nærmest opphevet. Partiledelsen strev for «makt» (les: posisjoner) uten en sterk bevegelse i ryggen for dette, fører til økt avmakt for partiets programfestete politikk.

Realpolitikk og maktbalanse

Storingsgruppas tilslutning til NATOs bombekrig i mars 99 var en *de facto*-tilnærming ikke bare til NATO, men endog til Nye NATO. Og Nye NATO er kommet for å bli – i overskuelig framtid. Det nye strategiske konseptet for global dominans blir ikke oppgitt før nye internasjonale styrke- og maktforhold framtvinger det. En global stormakt oppgir ikke sine bestrebelse om hegemoni før nye, internasjonale styrkeforhold stanser den i dette. Omsatt til norske forhold betyr det at den politiske eliten i Norge vil gi sin tilslutning til denne strategien så lenge den er gyldig og Norge er medlem av NATO. Det betyr videre at medlemskap i den norske politiske eliten betyr å måtte tilpasse seg denne kjensgjerningen. Og da nærmer vi oss igjen sakens kjerne: SV-ledelsens behov for å bli opptatt i denne eliten som forutsetning for å kunne dele regjeringsmakt med NATO-partiet framfor noe annet – Arbeiderpartiet.

USAs politikk på Balkan er den klareste demonstrasjon av en stormakts realpolitikk som noen gang er blitt demonstrert i Europa siden Hitler-Tysklands kapitulasjon i 1945 – en kompromissløs politikk ut fra en rendyrket maktposisjon.¹³

SV har tidligere alltid tatt avstand fra stormaktspolitikk i øst og vest og i stedet understreket FN-systemet og Folkeretten som den politiske og rettslige rammen for å løse internasjonale konflikter. En svakhet ved denne argumentasjonen fra SV-hold, og tidligere SF, var nok at den kunne overse det underliggende realpolitiske faktum at en internasjonal maktbalanse var det grunnlaget som en effektiv FN-politikk måtte hvile på: Uten en visst minimum av samforstand mellom USA og Sovjetunionen *ut fra det reelle styrkeforholdet mellom dem*, lot ingen internasjonale konflikter seg løse i FN-regi. Når denne underliggende maktbalansen forsvinner, svekkes samtidig grunnlaget for effektiv FN-politikk og dermed for Folkeretten. Den sterkeste rett blir internasjonal rett. Følgelig har «NATO forståelig nok oppgitt tanken om «strategisk balanse» når det oppdaterer sitt konsept fra 1991», som USAs NATO-ambassadør Vershbow uttalte 6. mai til sine europeiske allierte i Brussel.

Nettopp denne manglende forståelse av FN-systemets og Folkerettens basis i underliggende, globalt avstemte maktforhold kunne til tider gjøre referansene til FN-systemet lettvinne. Skepsis til idealistiske henvisninger til FN kom tidligere til uttrykk fra folk på venstrefløyen i SV. De så (og ser) de

internasjonale forholdene i lys av en større sammenheng av imperialism og økonomiske maktforhold i den internasjonale «basis». Golf-krigen i 1991 var jo det klareste eksempel på hvordan USA kunne bruke FN-systemet for sine egne interesser når motpolen i det internasjonale maktsystemet, Sovjetunionen var i ferd med å forsvinne.

I 1999 er denne situasjonen tilsynelatende snudd opp ned: De som var mest skeptiske til imperialismeforståelse og begreper om internasjonale klassemotsetninger, som f.eks. Erik Solheim, Paul Chaffey og Kyrre Lekve og følgelig de ivrigste tilhengerne av FN-retorikken, framstår i spørsmålet om NATO-bombing som de varmeste forsvarere av å gå utenfor FN-systemet for å løse Balkan-krisen med humanitær bombing. På den andre side: De kretser i SV som tidligere – og fortsatt – var mest skeptiske til lettvent FN-retorikk, er de samme politiske kretser som i dag må rykke ut og forsvare FN og Folkeretten mot de tidligere prinsippfaste FN-vennernes retorisk herjinger.¹⁴ – Politikk kan være en underlig læreprosess.

Politikk som læreprosess

I dag vet vi for eksempel at i det øyeblikk NATOs aggressive karakter virkelig kommer til syne, stadfestet gjennom så vel teori (Washington-pakten) som i praksis, er partiets ledelse villig til å oppgi NATO-motstanden og den samfunnskritikk som ligger til grunn for den. Det kaster et lys over hvor sterkt ønsket om regjeringssamarbeid med AP må være. Da NATO-bombingen pågikk, viste meningsmålinger at 25 – 30% av de spurte i Norge var motstandere av denne. Men SVs oppgivelse av sin NATO-motstand innebar at nærmere 30% av velgermassen i Norge ikke hadde noe parti som representerte dets syn i nasjonalforsamlingen på den aktuelle krigssituasjonen. Slik bidro SVs stortingsgruppe til at demokratiet skrumpet inn. Det politiske establishment var kvitt en kritisk røst. Sanden i det parlamentariske delen av krigsmaskineriet var borte. En politisk selvkastrasjon var et faktum – i bestrebelsen for å oppnå regjeringspotens.

Samtidig frasa partiet seg den enestående *taktiske fordel* det ville ha vært å være det eneste Nei-til-bombe-partiet i Stortinget og reise problemstillingen i den forestående valgkamp og slik gjøre seg tydelig i forhold til alle de andre partiene. Det ville ha gitt partiet en større framgang ved valget enn den som ble et mekanisk resultatet som følge av APs fomling – en framgang på helt andre politiske premisser. Men partiets topp-ledelse var ikke interessert i framgang på premisser i strid med tilnæringsstrategien til AP. Partiet kunne med letthet ha knyttet forbindelsen mellom situasjonen i norske kommuner og kommuner i Jugoslavia – at «barn og unge først» faktisk kunne ha vært en fredsparole hvis den ble lansert til å gjelde også for Jugoslavia. I stedet ble det bomber først, gjenoppbygging etterpå.

I Stortingets behandling av St.prp.nr. 88 (1998-99) «Om humanitær bistand i forbindelse med krisen i Kosovo» var SV i følge stortingsreferatet for 17. juni 1999 uten tvil det partiet som mest høyrøstet viste det største humanitære sinnelaget med omsyn til både retorikk og til forslag om bevilgningenes størrelse «for å løse de ufattelige humanitære tragediene som er kommet i kjølvannet av krigen i Kosovo». Derfor foreslo partiet den største bevilgningen til «den humanitære innsatsen».¹⁵ Partiets talsmann har i følge det autoriserte stortingsreferatet forstått at det er så «utrolig mye lettere å få penger til å føre krig» enn til «humanitær innsats»! Flertallet i SVs stortingsgruppe stemte for begge deler. Grundigere kunne det ikke gjøres. For bare noen uker tidligere hadde dette flertallet begrunnet sin støtte til bombingene ut fra *rent humanitære motiver* – og følgelig at støtten til krigsbevilgningene da måtte oppfattes som en bevilgning til «humanitær innsats» når alt kommer til alt – en demonstrasjon i politisk schizofreni og moralsk bankerott.

Ny-tenkning eller prosesser?

Som vi forstår: Det store spørsmålet som det tidligere var avklart enighet om – krig-fred, NATOs rolle, FN-systemet og Folkeretten som rammeverk osv. – har våre ny-tenkerne klart å skape mye forvirring om. Den tidligere avklaring hadde sine forutsetninger i striden mellom høyre- og venstrefløyen i Arbeiderpartiet. Den endte med splittelse og dannelsen av SF i 1961. Politisk avklaring av standpunkter skjer altså ikke primært gjennom «ny-tenkning» versus «gammel-tenkning», men gjennom prosesser og kamper med basis utenfor «tenkernes» hjernevinninger. «Tenkerne» kan på sin side vanligvis ikke annet enn å reflektere det som foregår utenfor dem – på en mer eller mindre «avklart» måte.

Skjellsettende politiske avklaringer er forbundet med strid mellom interessemotsetninger – nasjonalt som internasjonalt. NATO-spørsmålet har ikke bare vært et spørsmål om Norges plass i verden, men også en kamp om politisk hegemoni i Norge, norsk demokrati på USAs eller på egne premisser, om forsvarsbudsjettets størrelse og dermed dets betydning for fordelingen av verdiskapningen i landet – og internasjonalt osv..

Når den grunnleggende forståelsen i slike spørsmål, som uten tvil har vært partiets «sjel» og historiske arv, nå ser ut til å kreve en fornyet avklaring, må vi spørre: Har partiet en sterk nok basis i de klasseinteresser i Norge som har fordel av små forsvarsbudsjetter, en fri utvikling av våre demokratiske institusjoner så vel i forholdet til USA som i forholdet til EUs hegemonibestrebelsler? Ny-tenkernes «udogmatiske» (= Ja-) holdning til EU og NATO viser i alle fall at *de* ikke ser de helt store konfliktene her.

Avklaring eller medioti?

Siden organisasjonsdemokratiet i SV er i forfall slik at programmer og demokratiske vedtak knapt er verdt papiret de er skrevet på, er det helt åpent om den nødvendige avklaringen i partiet har organisatoriske og kulturelle rammebetingelser som gjør at debatten kan føres på reelle premisser – eller om kampen om avklaring ikke snarere transformeres til en oppløsningsprosess som etterlater partiet som en enda løsere valgkamporganisasjon og blir et redskap for et politisk lederkorps som gjennom sine medieorienterte, parlamentariske bestrebelser endelig kan bli akseptert som en del av den politiske eliten i NATO-Norge – uten å draskes med et kritisk og plagsomt medlemsdemokrati som bare vil undergrave troverdigheten av de elitistiske bestrebelser.

Noen, bl.a. Knut Kjeldstadli i Ny Tid umiddelbart etter landsmøtet i 99, har snakket åpent om muligheten av organiserte fraksjoner som et nødvendig ledd i en avklaringsprosess, vel vitende om at slike fraksjoner må selv ha en basis utenfor partiet – i reelt eksisterende klasse- og gruppeinteresser. Og denne basisen må igjen være formidlet gjennom enkeltpersoner, mer eller mindre organiserte kontakter opp mot interesseorganisasjoner av ulike slag. Vil for eksempel den tverrfaglige alliansen, som ble formalisert i september 1999, mellom LO, AF og YS mot privatisering av offentlig sektor skjerpe motsetningene mellom «modernister» og «tradisjonister» i SV (og AP) på en slik måte at det får konsekvenser for den interne politiske og ideologiske avklaringen i disse partiene og dermed grunnlag for politiske omgrupperinger på lang sikt? Vil motstandskampen mot WTO og kapitalens globalisering – en kamp som SVs moderne ledelse har stilt seg helt på sidelinjen av – bidra til avklaring innover i partiet? Er de samfunnsmessige betingelsene i det hele tatt tilstede for en «fair» kamp – et demokratisk fundert oppgjør med den nye formen for borgerliggjøring, *mediotiseringen*, av partiet? Eller vil det hele skje på mediatuets premisser? Kan begrepet sosialisme i det hele tatt ha noen forpliktelse for streberne i SV når det ellers ikke har det for den politiske eliten i Norge – bortsett fra at «alle» er enige om at det er et begrep som må bekjempes og latterliggjøres?

Det er ingen grunn til lettvinnt optimisme.

Skam og avmakt

Følelsen av skam og avmakt over medlemskapet i SV etter Balkan-krigen har fått mange til å spørre: «Hvordan kunne det gå slik til at *jeg* skulle bli medlem av et politisk parti som har velsignet en regulær angrepskrig? Var det ikke nettopp krig-fred-spørsmålet som i sin tid lå til grunn for vårt valg av SV framfor AP – eller for den saks skyld AKP(m-l)/RV? Var det ikke det kritiske SV vi var tiltrukket av, det som hadde politiske talskvinner og -menn som kunne avsløre lettvinnte floskler om demokrati og menneskerettigheter

som dekke for utbytting, undertrykking og aggressive krigshandlinger? Hva er vårt ansvar i denne situasjonen? Hva kunne vi ha gjort for å forhindre det som har skjedd? Hva har vi gjort feil? Har vi vært naive? Har vi fortjent den politiske ledelsen vi har fått? Eller må det alltid være slik at vi bare kan få den politiske ledelsen vi fortjener?»

Den skammen mange av oss føler i denne situasjonen, er til stede til tross for at vi på ulikt vis har forsøkt å forhindre det politiske forfallet. Skammen springer ut av et *solidarisk ansvar* for partiet. Den forsvinner ikke fordi om vi vet med oss selv at vi for vår del gjorde hva vi kunne for å forhindre det. Selv om vi individuelt og moralskt kan ha «god samvittighet», vet vi som politiske mennesker at et slik moralsk velbehag kan være bedragerisk. Det tilslører det solidariske, objektive ansvaret som ligger i selve det politiske fellesskapet vi gikk inn med åpne øyne. Gjennom deltakelse i dette fellesskapet visste og viste vi, at vi var organiserte deltakere i kampen om fordelingen av makt i samfunnet. Når vi først vet dette, er det ingen ærefull vei tilbake til en før-politisk tilstand.

Typisk nok utløste ikke tilslutningen til bombingene noe skred av utmeldelser, selv om de har økt. Utmeldingene tar snarere form av at mange – i mangel av noe bedre – i det stille unnlater å betale kontingent og slik glir ut av organisasjonen, noen over i ren passivitet, i privatlivets før-politisk sfære, andre inn i virkefelt utenfor partipolitikken. Alt dette er forståelig, men ikke klokt.

Det SV som vi meldte oss inn i 1970-årene, var på mange måter et annet enn det SV vi er medlemmer av i dag. Én ting er at verden forandrer seg og følgelig at partiet, programmene og den politiske tenkemåten må forandre seg med den. Noe helt annet er det, når visse trekk ved kapitalismen, som partiet ble stiftet for å bekjempe, bare blir enda tydeligere enn før og snarere burde styrke det sosialistiske engasjementet enn svekke det. Gjennom fenomenet globalisering, som partiledelsen hilser med et «lenge leve!», utdypes imperialismens totalitære funksjoner. Ikke bare er USA-/NATO-apparatets aggressive natur i dag tydeligere enn noen sinne, men også de kommersielle medienes totalitære, systembevarende virkninger.

Og det var på grunn av motstanden mot disse tendensene slik de var kommet til uttrykk gjennom Vietnamkrigen og Fellesmarkedet/EEC, at vi meldte oss inn i SV på 1970-tallet. Det var ikke en lettvinnet visjon om en lysende sosialistisk framtid. På dette punktet skilte vi oss fra maoistenes eksotiske misforståelse av sosialisme. SV, som et produkt av 60- og 70-tallets særegne form for etter-krigsradikalisme, stod – til forskjell fra ml-bevegelsen og RV – for en *demokratisk fundert* samfunnskritikk. Det demokratiske fundamentet bestod i at denne radikalismen også hadde en politisk tradisjon som dels ble fornyet, dels utdypet gjennom 60- og 70-tallets ulike bevegelser helt fram til den nye kampen mot atomvåpen i begynnelsen av 1980-tallet.¹⁶

Begrunnelsen for å holde fast ved denne radikalismen er altså gyldigere i dag enn noen gang – og dermed behovet for et sosialistisk parti.¹⁷

Når de aggressive trekken ved den kapitalistiske utbyttingen og ekspansjonen ikke (foreløpig) fører til større motstandsbevegelser som kunne ha hatt virkninger inn i de politiske partiene og deres ideologier, skyldes det utvilsomt at store samfunnsgrupper i de vestlige kapitalistiske landene enten ikke berøres «nok» av denne utbyttingen, eller at de i en del tilfelle kan ha materielle fordeler av den. Norge er her et ekstremt tilfelle, der oljeøkonomien med sin enorme olje-rente (egentlig grunnrente) og dens bidrag til Norges rolle som internasjonal rentenist, er den finansielle basis for å «kjøpe» et stort flertall av lønnsarbeiderne ut av faren for økende fattigdom.

De store teknologiske og økonomiske forandringene, omformingen av de sosiale klassene, som har skjedd de siste 30 årene, har foregått uten store klassekamper. De etterlater seg følgelig ingen kollektive erfaringer som gir klare organisatoriske eller ideologiske uttrykk – bortsett fra en form for allmenn oppløsning – «ideologiernes død», økt oppsplitting og individualisering – det som i tidligere tider ble kalt fremmedgjøring. Dermed glir en tilbake til de mest «naturlige» og gammeldagse ideologier som kapitalismen overhodet kan produsere når den ikke møter godt organisert politisk og intellektuell motstand, nemlig ulike former for økonomisk liberalisme.

Hos ny-tenkerne dukker liberalismen opp under etiketten «modernisering» – et modernitetsbegrep basert i ren historieløshet – slik at gammelmannstanker helt tilbake til 1700-tallet for ny-tenkerne «ved overgangen til et nytt årtusen» framstår som noe moderne.

Vardøgers aksiom – en oppgave

I fraværet av sterke bevegelser mot det utbyttingssystemet som «vanlige nordmenn» i dag profitterer på, er det desto viktigere å *utvikle kunnskap om dette samfunnssystemet*, dets indre og ytre maktforhold, dets virkemåter i en stadig «mindre» verden. *For å kunne ha noen begrunnet oppfatning av hva sosialisme kan være, må vi først ha kunnskap om hva kapitalisme er.* Dette er Vardøgers «erkjennelsesteoretiske aksiom», slik det særlig tydelig kommer til uttrykk gjennom den notoriske kritikk som grunnleggeren av tidsskriftet har rettet mot samtidens politiske økonomi, en kritikk som umulig kan gi håndfast uttelling i den akademiske karrierekampen, men som har en desto større objektivitet – nettopp fordi den er uavhengig av spillereglene for gjensidig anerkjennelse og klatring innenfor Akademia.

Selvfølgelig er det da viktig å utnytte de fordelene som et motsetningsfylt og oppsplittet Akademia kan gi med sikte på å utvikle den subversive kunnskap som vil bli nødvendig for å organisere effektiv og langvarig motstand mot kapitalismens utbytting av natur og mennesker. For det er først gjennom denne motstand mot kapitalismen at sosiale framskritt i det hele tatt

har vært mulig – og at sosialistiske ideer har hatt gyldighet. Disse ideenes filosofiske begrunnelse har mindre interesse.

På den andre side: Uten slike ideer vil strategiene for det vi i dag kaller velferdsstater, som er det materielle rammeverket for individuell frihet *for alle* og som derved peker ut over kapitalismen, ha vært umulig over tid. Disse kampene ville blusset opp som spontane, kortlivete fenomen som lot seg nedkjempe uten å ha nedfelt seg i varige erfaringer eller viktige politiske begreper. Eller de ville i høyden tatt form av de herskende klassers taktiske tilpasninger for å demme opp mot konsekvensene av arbeiderklassens faglige og politiske mobiliseringer, slik som Bismarcks sosiallovgivning i Tyskland i slutten av det forrige århundre, eller det norske Venstres politisk progressive håndtering av de sosiale og kulturelle bevegelsene litt senere.¹⁸

Kunnskap om kapitalismens historie og dens virkemåte forteller oss at velferdsstatene i de mest utviklete, kapitalistiske samfunnsformasjoner *ikke* er resultat av kapitalismen som produksjonssystem – men tvert om resultater av *langvarig organisert motstand mot den kapitalistiske dynamikken*. Av samme grunn kan velferdsstatene brytes ned samtidig som det kapitalistiske maskineriet går i høygir, slik nyere tids historie viser.

Utviklingen av nødvendig kunnskap om kapitalismen er de sosialistiske intellektuelles særskilte forpliktelse. Samtidig vet vi at ingen sosial gruppe er mer troløs overfor solidaritetens prinsipper enn nettopp «de intellektuelle». Ingen tilpasser seg Makten lettere, når de har fordel av det. Det følger av de intellektuelles språklige dyktighet – deres evne til å tilpasse språket og dermed tenkeevnen til nye maktforhold. De blir selv innfanget av det retoriske hegemoniet som de forvalter.

En sosialistisk intellektuell må ha bevissthet om denne inngrodde opportunismen om han/hun skal unngå å bli et offer for den. Kunnskap om systemets virkemåte og innflytelse på individenes adferd må alltid må ligge til grunn for sosialisters nødvendige valg om personlig å delta i kampen om politisk makt og dermed i det politiske «karriere-strevet».

For kampen om politisk makt er ikke bare en kamp mellom grupper, klasser og deres organisasjoner. Den er alltid også en kamp mellom individer om personlige andeler i denne makten – både i den interne maktfordelingen i organisasjonene og i fordelingen av samfunnsmakten. Dette er en av politikkenes «naturlover» og kilden til politikkenes korrumpasjon. Det vil aldri være mangel på intellektuelle som med dette samfunnssystemets internaliserte konkurranseinstinkt og strebermentalitet kaster seg inn i «spillet» om makt, innflytelse og personlige fordeler – på vegne av Sosialismen, Menneskeheten eller Verdenssamfunnet.¹⁹ Den intellektuelle som ikke har gjennomskuet dette, vil aldri kunne bli en troverdig sosialist.

Opgaven blir dermed å utøve kritikk av denne «naturlovens» herredømme innad i eget parti og overfor en selv. En sosialist må alltid spørre: «Har min og min gruppes konkurranse om makt, posisjoner og

«karriere» basis i et levende organisasjonsdemokrati, eller skjer den ved at dette demokratiet skyves til side og erstattes av de parlamentariske og byråkratiske irrgangenenes skjerming mot demokratiet? Erstattes medlemsdemokratiet av partibyråkratiet, klikkvesen eller lefling med mediaturet? Har mitt politiske arbeid gitt meg materielle privilegier som gjør at jeg har fått personlige interesser i det politiske strevet som ikke er sammenfallende med interessene til dem jeg representerer? Har jeg håp om belønning og forfremmelse når jeg tilpasser meg partiledelsens autoritet overfor opposisjonelle tendenser i partiet, eller er dette forsvaret av autoritetene en tilfeldig sidevirkning av min egen selvstendighet og evne til å tenke selv?»

En oppriktig sosialistisk intellektuell vil alltid plages av slik tanker og plage andre med dem. For å unngå at disse tankene skal føre til handlingslammelse, må han/hun arbeide for å det dannes fora der disse problemene kan drøftes såvel i praktiske som i mer teoretiske sammenhenger. For å unngå å gå til grunne som politisk menneske, er det nødvendig å gå en ny runde.

Bergen oktober 1999

NOTER

- 1) Utvalgte sitater fra kap. 4.3: «SV vil arbeide for å styrke regionale og verdensomspennende sikkerhetssystemer med regelverk og sanksjonsmuligheter overfor medlemslanda. Disse systemene må knyttes opp mot eller underlegges FN. Fredsskapende og fredsbevarende aksjoner må være underlagt FN-kommando og ha internasjonalt aksepterte målsettinger...En stormakts bruk av militærmakt på fremmed jord - både i og utenfor FN-systemet - for å forsvare egne interesser, kan imidlertid aldri aksepteres. ... Fredsskapende aksjoner må bygge på enstemmighet i Sikkerhetsrådet og ha allmenn tilslutning i FNs generalforsamling» osv.
- 2) Det omstridt punktet var om betingelsene for å forhandle om fred skulle være at NATO stanset bombingene først, eller om bombingene skulle slutte *mot* at Milosevic først stanset den etniske rensningen (som nettopp bombingene hadde utløst.) Dette siste ble vedtatt med 129 mot 76 stemmer. I et annet vedtak vedtok forsamlingen derimot at norsk støtte til militære aksjoner skal være betinget av FNs godkjenning. Dette fikk 113 stemmer. 91stemte for at sterke humanitære grunner kan tilsi at prinsippet fravikes.
- 3) En nærmere analyse av avstemningene viste at ca. 37 delegater hadde stemt mot sin overbevisning. Noen innrømmet det åpent på selve landsmøtet. Se Knut Kjeldstadlis kommentar i Ny Tid 16. april 1999.
- 4) «Eg har ikkje dekning i partiet sine vedtak for å skriva under den setninga som står om Kosovo-konflikten, seier Kristin Halvorsen til Klassekampen» 7. august 99. I følge denne logikken må alle SV-erene, deriblant et klart flertall i SVs sentralstyre og halvparten av Stortingsgruppa, som har gitt sin tilslutning til oppropet, ha handlet i strid med partiets vilje. – Out-of-aerea-strategien var prøvekjørt ved to anledninger det siste året før Kosovo med USAs rakettangrep mot Sudan våren 98 og gjenopptakelsen av bombingene mot Irak desember 99.

SV-ledelsen ser ingen sammenheng mellom disse og krigen mot Jugoslavia og benekter følgelig at USA/NATO skull ha noen strategiske interesser på Balkan.

- 5) Sitat: «The defense of common democratic values is very much at the heart of NATO's decision to act in Kosovo, and will guide the Alliance as it confronts future threats to security in the Euro-Atlantic area. Indeed, Kosovo is a metaphor for many aspects of the 21st century Alliance launched at its Washington Summit ....Let me briefly review the Summit decisions that will ensure that the NATO of the 21st century remains as the effective at the NATO now put to the test in Kosovo». USAs NATO-ambassadør Vershbow i en tale 6. Mai for Center for European Policy Studies i Brussel. Se WWW.eucom.mil/eventsnato50.
- 6) Sitat: Utenrikskomiteens innstilling nr. 88 (1995-96). I denne hadde Solheim en særmerknad om å «omdanne» NATO til en all-europeisk sikkerhetsorganisasjon. Solheims Ja-til-NATO-bekjennelse våren 99 kan være en overraskelse bare for de som har sovet i den politiske timen.
- 7) Prinsippprogrammet kap. 4. Som medlem av prinsippprogramkomiteen var det undertegnede som foreslo den siste setningen - om at Norge må gå ut av NATO, dersom den velmente tanken om å *avvikle* NATO til fordel for en alleuropeisk sikkerhetsordning, ikke slo til.
- 8) Sitat USAs NATO-ambassadør: «In updating the 1991 Strategic Concept, NATO quite understandably (!) dropped the idea of «strategic balance» with the Soviet Union. Instead, it now lists crisis management, including so-called «non-Article 5 crisis response operations» going beyond Alliance territory - and partnership with other countries in the Euro-Atlantic area as fundamental tasks of NATO. This change brings NATO theory into line with practice ...» (Se fotnote 5). Det strategene i Washington selvsagt har forstått, er at en all-europeisk sikkerhetsordning må bygge på et en strategisk maktbalanse mellom motstridende interesser og stormakter. Når denne balansen ikke lenger er tilstede, forsvinner det realpolitiske grunnlaget, men desverre ikke behovet, for slike sikkerhetsordninger. Washington-pakten av 24. April 1999 endrer selvsagt ikke en tøddel på de etablerte og statuerte kommandoforholdene i NATO: At NATOs øverstkommanderende i Europa (SACEUR) samtidig er, og skal være, øverstkommanderende for USAs tropper i Europa og dermed direkte underlagt Washington. Hvilken stormakt ville gi fra seg et slikt privilegium i en militærallianse med andre stater når fienden (her: Sovjetunionen), som kunne ha etablert en strategisk balanse som realpolitisk grunnlag for en omfattende sikkerhetsavtale mellom tilnærmet likeverdige parter, er forsvunnet?
- 9) Partiledelsen fremmet et forslag om en positiv uttalelse om globalisering på landsmøtet under overskriften «Lenge leve globaliseringen!». Utspillet ble tilbakevist. Møtet vedtok i stedet en sterkt kritisk uttalelse om dette.
- 10) Det forelå klare opplysninger om at NATO-bombingen ville utløse etniske rensning, Operasjon Hesteko, alt høsten 1998. NATOs øverstkommandørene, W. Clark, innrømmet dette ved flere anledninger på grunnlag av CIA-informasjoner (særlig tydelig i et BBC-program i NRK 25. April 1999). Den franske offiseren, Pierre-Henri Bunel, ble høsten 98 arrestert, beskyldt for spionasje for Serbia. Som NATO-offiser hadde han tilgang til informasjon om forberedelsene av bombingen av Jugoslavia og den politiske besluttsomheten bak den. På den andre side hadde han gode forbindelser til Serbia og kjente til at Milosevic plan for Operasjon Hesteko, ville bli satt i verk *dersom NATO angrep*. Han informerte derfor sine overordnede om dette. På denne måten informerte han begge parter om konsekvensene av deres politikk, dersom den

fortsatte i de sporene den var kommet inn i høsten 98. Som takk for dette, og som en bekreftelse av sannheten i hans opplysninger, ble han arrestert, tiltalt for spionasje. (Saken har vært omtalt i en rekke engelskspråklige og franske aviser og tidsskrifter høsten 98, se bl.a <http://www.cronet.com/mprofaca/bunel.html>). Desverre tok ingen av de stridende parter til fornuft etter disse opplysningene om hverandre. Advarslene mot at nettopp dette kom til å skje, var ellers mange på politisk og militært hold. Selv den norske regjeringen har senere forstått dette når den i St.prp. nr. 88 (1998-99) «Om humanitær bistand i forbindelse med krisen i Kosovo» erkjenner at de jugoslaviske styrkenes systematiske overgrep mot befolkningen i Kosovo «ble betydelig opptrappet etter at NATO innledet luftoperasjoner mot Den føderale republikken Jugoslavia». I ettertid er det avslørt at ingen av SVs bombetilhengere i Stortinget (til liks med de aller fleste stortingsrepresentantene) var orientert om innholdet i Rambouillet-avtalen. Denne «avtalen» lå til grunn for Stortingets høyst uformelle «aksept» av Norges tilslutning til NATO-bombingen. Spørsmålet kom aldri til realitetsbehandling i Tinget, men gikk som orientering i den utvidete utenrikskomiteen. Ikke engang denne lemfeldige behandlingen av krissspørsmålet vil SV kunne kritisere uten å møte seg selv i døren.

- 11) Før dette ble massakren ved Rajac avdekket i januar. Omstendighetene omkring denne er fortsatt omstridt. Graven i Rajac ble avslørt av CIA-agenten William Walker, spesialist på politiske manipulasjoner fra en ærerik fortid i Contras kamp mot sandinistene i Nicaragua og andre «episoder» i Mellom-Amerika, hvor for øvrig også NATOs øverstkommanderende, Wesley Clark, la grunnlaget for sin militære karriere. Forsvarsminister Eldbjørg Løwevold hevdet i en kronikk i Aftenposten 01.10.99 at Operasjon Hesteko ble avdekket i januar 1999. Dette er ikke riktig. Den var kjent av CIA alt høsten 98, se fotnote ovenfor. Hun avslutter med følgende: «Rajac-massakren var bare en av flere eksempler på at planen ble satt ut i livet». Hun tilslører dermed at den *organiserte* gjennomføringen av Operasjon Hesteko først begynte etter at bombingene startet som et taktisk - og varslet - svar på NATOs bombing. Uansett: NATO visste senest i januar 99 om konsekvensene av bombing, dersom alliansen trodde på sine egne avsløringer om Operasjon Hesteko.
- 12) Landsmøtet i SV 99 vedtok samtidig en uttalelse som la opp til regjerings-samarbeid med AP og eventuelt SP. Mange av de som går inn for dette, er samtidig motstandere av humanitær bombing i NATO-regi. Det viser bare at det også er mulig å ha flere motiv i hodet om gangen - uten å se motsigelsene i dem. Den ros skal Halvorsen & Solheim ha, til forskjell fra de prinsipielle tilhengere av organisatorisk husfred, at de har forstått den nødvendige sammenhengen mellom humanitær NATO-bombing og å dele regjeringsmakt med vårt mest patente NATO-parti.
- 13) Selv ikke Sovjetunionens overgrep mot Ungarn i 1956, Tsjekkoslovakia i 1968 eller Polen i 1980 oppviste noen gang den samme mangel på kompromissvilje som ble avdekket i Rambouillet-avtalen og i forsøkene på å knekke den Jugoslaviske statsdannelsen med økonomiske virkemidler (isolasjon) etter krigen. Sovjetunionens politiske innstramminger og undertrykking av øststatene ble ofte «kompensert» gjennom økonomisk samarbeid som ikke var særlig god forretning for storebror. 25. juni 1999 vedtok Stortinget «Lov om særskilte tiltak mot Den føderale republikken Jugoslavia» - altså full økonomisk boikott. Her stemte SV samlet i mot! Krigen mot Jugoslavia fortsetter – med økonomiske midler.

- 14) I prinsippprogrammet fra 1995, kap. 4.3 er den mer realistiske forståelsen av FN-systemet dominerende: «Etter at Sovjetunionen ble oppløst, er maktbalansen i FN sterk forrykka til USAs og Vestens fordel. Dette har ført til at FN er blitt brukt til å gjennomføre såkalte fredsbevarende operasjoner som dekke for USAs stormaktsinteresse. Fredsskapende aksjoner må bygge på enstemmighet i Sikkerhetsrådet og ha allmenn tilslutning i FNs generalforsamling» osv.. Som medlem av prinsippprogramkomiteen er undertegnede villig til å ta ansvar for disse formuleringene. Se ellers fotnote 1. I forbindelse med 97-landsmøtets behandling av arbeidsprogrammet for Stortingsperioden 1997- 2001, gikk partiets ledelse i mot ytterligere skjerping av vilkårene for å støtte fredsskapende operasjoner i FN-regi for å unngå stormaktsmisbruk. Partiets ledelse led nederlag i en avgjørende votering om dette. Men det betyr jo ingen ting i «praktisk politikk».
- 15) Se Forhandlinger i Stortinget nr. 37 1998-99 s. 4095. Teksten anbefales som gjenstand for studier i politisk schizofreni og ufrivillig hykleri.
- 16) Den «nye» miljøbevegelsen på 80- og 90-tallet førte ikke til noen radikalisering av partiet til tross for miljøproblemenes radikale karakter. Bevegelsen greide i liten grad å knytte sitt engasjement til en samfunnskritikk. Dette henger bla sammen med generasjonsskiftet i SV symbolisert med at Erik Solheim overtok somleder etter Theo Koritzinski i 1987. Miljøproblemenes forankring i samfunnssystemet ble først tydelig erkjent i miljøbevegelsen selv da Erik Damman stiftet «Forum for systemdebatt» 25 år etter «Framtiden i våre hender» som hadde et rent moralskt fundament..
- 17) Dagens RV - som nok har nærmet seg SV «slik det var» - mangler helt denne tilknytning til et objektivt demokratisk fundament for sin kritikk. RV er og blir en del av det politiske sektvesenet med mindre det makter å gå inn i fastere allianser med de deler av SV hvor det vil være «naturlig» og mulig, det vi si på områder og steder hvor det har legitimitet gjennom samarbeid i kommunestyre, fagforeningsarbeid etc., aksjonsfelleskap og lokale valg
- 18) Trykket fra de sosiale bevegelsene og ikke minst en gryende arbeiderbevegelse førte da også til at Venstre, som et parti med ekte folkelig forankring, ble splittet i 1889 i et radikalt og et moderat Venstre.
- 19) Denne artikkelen ble skrevet før Erik Solheim ga ut sin bok «Nærmere» i november 1999 og før SV-nettverket mot høyredreining ble stiftet 22. oktober samme år.